

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
UNIVERSITY OF MACEDONIA

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Ο κύριος όγκος των μεταναστευτικών ρευμάτων αναφέρεται σε κινήσεις εντός των αυτοκρατοριών με τους πληθυσμούς των μητροπόλεων να αποτελούν την πηγή εποικισμού των αποικιών. Και στην περίοδο αυτήν όμως φαίνεται ότι εκτός από τα μέλη της άρχουσας τάξης που μετακινήθηκαν προκειμένου να αναλάβουν τη διοίκηση των περιοχών αυτών, το κύριο ρεύμα των μεταναστών προήλθε από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές και τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα.
- ▶ Η Ιρλανδία και η Νότια Ιταλία αποτελούν τα κλασικότερα παραδείγματα χωρών προέλευσης μεταναστών, ιδίως προς τις ΗΠΑ, αν και δεν υπάρχει ευρωπαϊκή χώρα που να μην «προσέφερε τον οβολό της». Η μετανάστευση από τις δυο αυτές χώρες πήρε τόσο μεγάλες διαστάσεις ώστε ολόκληρες περιοχές ερήμωσαν καθώς ουσιαστικά μόνο οι πολύ ηλικιωμένοι δεν μετακινήθηκαν προς το νέο κόσμο. Η Ιρλανδία συγκεκριμένα «έχασε» τέσσερα εκατομμύρια ανθρώπους (το μισό της πληθυσμό) μέχρι τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.
- ▶ Για την Ιρλανδία η μετανάστευση ήταν κυριολεκτικά λύση έσχατης ανάγκης που έσωσε τον πληθυσμό της από λιμοκτονία.

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Η βιομηχανική επανάσταση στη Αγγλία δεν μπόρεσε να απορροφήσει όλους τους πλεονάζοντες αγροτικούς πληθυσμούς της Μ. Βρετανίας που σε μεγάλο βαθμό παρέμενε σε προ-καπιταλιστικό στάδιο. Έτσι, η περίφημη «κρίση της πατάτας» που για την Ιρλανδία αποτελούσε περίπου μονοκαλλιέργεια, απείλησε με λιμό τους κατοίκους της χώρας αυτής και οδήγησε ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της στη μετανάστευση κυρίως προς τις ΗΠΑ.
- ▶ Για την Ιταλία πάλι, το γνωστό πρόβλημα του δυαδισμού της οικονομίας της με τον υπανάπτυκτο νότο της να μην μπορεί να ακολουθήσει τον ραγδαία αναπτυσσόμενο βορρά, οδήγησε σε μαζική υπερπόντια μετανάστευση του αγροτικού πληθυσμού της.
- ▶ Γενικά, κοινά στοιχεία των μεταναστευτικών κινήσεων από την Ευρώπη μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, είναι η αγροτική προέλευση των μεταναστών και η κατεύθυνση τους προς χώρες όπως οι ΗΠΑ (κυρίως), η Αυστραλία και ο Καναδάς.
- ▶ Τα μεταναστευτικά ρεύματα διακόπτονται ή τουλάχιστον μειώνονται σημαντικά στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα. Αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στους δυο παγκόσμιους πολέμους αν και βέβαια οι ρυθμίσεις που ακολούθησαν το τέλος του πρώτου, περιλάμβαναν μαζικές μετακινήσεις μειονοτικών ομάδων πάνω στη βάση των μετακινήσεων πληθυσμών.

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Ο βασικότερος όμως λόγος για την επιβράδυνση της μετανάστευσης στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα είναι η μεγάλη παγκόσμια οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1930. Η κρίση αυτή έπληξε και τις χώρες που παραδοσιακά λειτούργησαν ως χώρες προορισμού των μεταναστών και εκφράστηκε με αύξηση της εγχώριας ανεργίας σε πρωτοφανή επίπεδα. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε τους παραδοσιακούς αποδέκτες των μεταναστευτικών ρευμάτων στην υιοθέτηση αυστηρών ελεγχών που ουσιαστικά απέτρεπαν τη συνέχιση της εισροής μεταναστών.
- ▶ Το τέλος του β' Παγκοσμίου πολέμου και ο χωρισμός της Ευρώπης σε Ανατολική και Δυτική που επιβλήθηκε από τις συνθήκες του ψυχρού πολέμου, σήμαινε και τον αντίστοιχο χωρισμό της Ηπείρου σε 2 οικονομικά μπλοκ.
- ▶ Ανάμεσα στα δυο μπλοκ δεν υπήρχαν οικονομικές σχέσεις, ούτε αναφορικά με το εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών, ούτε βέβαια και όσον αφορά τις μετακινήσεις παραγωγικών συντελεστών. Με εξαίρεση την παράνομη διαφυγή ανθρώπων (κυρίως πολιτικών αντιφρονούντων) από την Α. Ευρώπη, στην περίοδο μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 η μετανάστευση παύει ουσιαστικά να αφορά την Α. Ευρώπη. Το θέμα επανατίθεται στις αρχές της δεκαετίας του 1990 όπου η πολιτική μεταβολή στην Α. Ευρώπη και η προϊούσα διαδικασία της παγκοσμιοποίησης φέρνουν και πάλι στο προσκήνιο το ενδεχόμενο μαζικών μεταναστευτικών κινήσεων. Ο συνδυασμός των δυο αυτών αλλαγών επιβάλλει και τον χωρισμό της ανάλυσης των μετακινήσεων του εργατικού δυναμικού προ και μετά των τελών της δεκαετίας του 1980.

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η μετανάστευση εξακολούθησε να έχει τα χαρακτηριστικά της προπολεμικής περιόδου με τις υπερπόντιες χώρες να δεσπόζουν ως κύριοι αποδέκτες των Ευρωπαίων μεταναστών. Η τάση αυτή όμως πλέον αφορούσε τις λιγότερο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες τις Μεσογείου και κυρίως την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Αργότερα στην ομάδα αυτήν προστέθηκαν και η (ενιαία τότε) Γιουγκοσλαβία και η Τουρκία. Στο χώρο της βορειοδυτικής Ευρώπης, αφού ολοκληρώθηκε η αποκατάσταση των καταστροφών που προκάλεσε ο πόλεμος, ακολούθησε η πιο εντυπωσιακή περίοδος οικονομικής ανάπτυξης που πολύ σύντομα απορρόφησε το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό. Η ανάπτυξη οδήγησε ουσιαστικά σε πλήρη απασχόληση.
- ▶ Η Δ. Γερμανία συγκεκριμένα έφτασε σε ποσοστό ανεργίας της τάξης του 0,6%, κάτω και από το θεωρούμενο την εποχή εκείνη φυσιολογικό ποσοστό του 1%. Η ανάπτυξη αυτή αφορούσε κυρίως τη μεταποίηση που αφού απορρόφησε όλες τις διαθέσιμες εφεδρείες εργατικού δυναμικού, άνεργους και υποαπασχολούμενους στους δυο άλλους τομείς της οικονομίας απειλήθηκε με διακοπή λόγω της έλλειψης εργατικού δυναμικού. Στο σημείο αυτό ακριβώς οι βορειοδυτικές ευρωπαϊκές χώρες στράφηκαν προς την προσέλκυση μεταναστών. Αρχικά και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 ήταν το Βέλγιο που άρχισε να προσελκύει εργάτες για τα ανθρακωρυχεία του. Η τάση αυτή καταγράφηκε με μια βαθμιαία στροφή της μετανάστευσης από τις υπερπόντιες προς τις ευρωπαϊκές χώρες.
- ▶ Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 είναι ήδη εμφανές ότι η μετανάστευση γίνεται πλέον ενδοευρωπαϊκή υπόθεση. Εκτός όμως της αλλαγής της κατεύθυνσης, υπάρχει και ένα επιπλέον χαρακτηριστικό στοιχείο που τη διαφοροποιεί από τις κινήσεις προηγούμενων περιόδων και συγκεκριμένα ο προσωρινός της χαρακτήρας. Η επιθυμία των αναπτυγμένων χωρών για προσωρινή εισροή μεταναστών φαίνεται κυρίως από το ότι σπεύδουν να δημιουργήσουν νομικό πλαίσιο για τη μετανάστευση με τη μορφή διακρατικών συμφωνιών που υπογράφουν με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Οι συμφωνίες αυτές έδιναν στις χώρες υποδοχής το δικαίωμα να επιλέγουν ποιους θα δεχθούν, σε ποιες περιοχές και επιχειρήσεις αυτοί θα απασχοληθούν, το διάστημα παραμονής τους (συνήθως ένα έτος με δυνατότητα ανανέωσης) κλπ.

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Είναι ενδεικτικός ο όρος *gastarbeiters* (φιλοξενούμενοι εργάτες) που χρησιμοποιούσαν οι Γερμανοί για τους ξένους εργάτες στη χώρα τους. Παρά τις αρχικές προθέσεις των χωρών υποδοχής των μεταναστών, πολύ σύντομα αυτές μετέβαλαν την πολιτική τους σχετικά με τη διάρκεια παραμονής των μεταναστών. Αυτό εξηγείται πάνω στη βάση του ευρήματος ότι η συνεχής μεταβολή του εργατικού τους δυναμικού (εισροή μεταναστών, παλιννόστηση τους, εισροή νέων κοκ.) είχε δυσμενείς επιδράσεις στο ρυθμό ανάπτυξης τους. Τις δυσμενείς αυτές επιδράσεις προκάλούσε το ότι οι νέοι μετανάστες είχαν χαμηλή παραγωγικότητα και χρειαζόταν χρόνος προκειμένου να συνηθίσουν τις μεθόδους παραγωγής των χωρών υποδοχής.
- ▶ Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 η Δ. Γερμανία καθίσταται η κύρια ευρωπαϊκή χώρα υποδοχής μεταναστών απορροφώντας το 60% περίπου των ατόμων που μετανάστευσαν από την Ευρώπη. Η χώρα αυτή παρουσίασε και τα μεγαλύτερα ελλείμματα σε εργατικό δυναμικό. Η προσέλκυση των μεταναστών έγινε ακριβώς προκειμένου να καλυφθούν τα ελλείμματα αυτά. Είναι ενδεικτικό ότι μια σύντομη επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης προς τα τέλη της δεκαετίας του 1960, προκάλεσε μεγάλη μείωση της εισροής μεταναστών. Όταν η Γερμανική οικονομία ανέκαμψε, η μετανάστευση αυξήθηκε στα προηγούμενα επίπεδα.
- ▶ Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης των μεταναστών σε απόλυτους αριθμούς, στα μέσα της δεκαετίας του 1960, η Ελλάδα είναι τρίτη μετά την Ιταλία και την Ισπανία και την ακολουθούν κατά σειράν η Τουρκία, η Πορτογαλία και η Γιουγκοσλαβία. Αν δούμε τη μετανάστευση ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, προηγείται η Ιταλία με 2,95% και την ακολουθούν η Ελλάδα με 2,64%, η Ισπανία με 2,15% η Πορτογαλία με 1,37% και η Τουρκία με 0,58%. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Πορτογαλία είχε περάσει στην πρώτη θέση ακολουθούμενη από την Ελλάδα.

Ιστορική αναδρομή

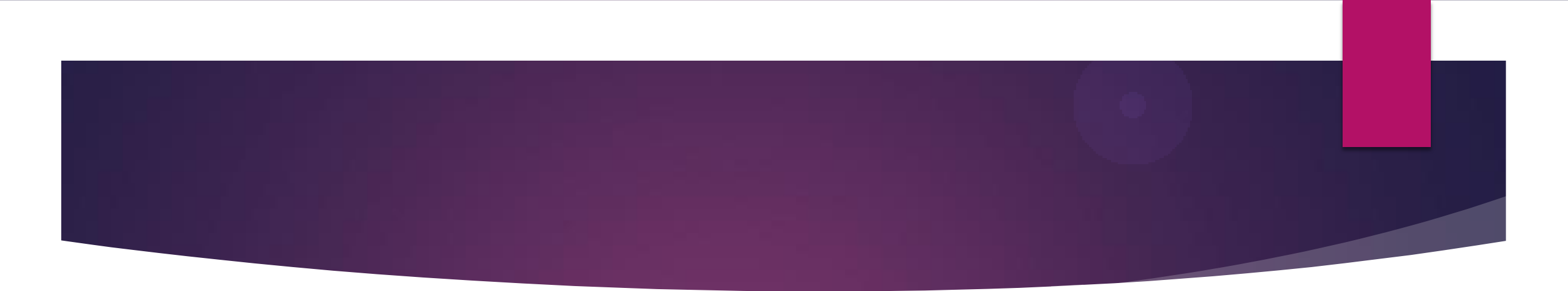
- ▶ Η λειτουργία της Ε.Ε., ειδικά μετά την ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς το 1993, προϋποθέτει, εκτός των άλλων, την ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων από τη μια χώρα-μέλος σε μια άλλη. Πρέπει βέβαια να ξεκαθαριστεί από την αρχή ότι μαζικές μεταναστεύσεις εργατικού δυναμικού ουδέποτε υπήρξαν μέσα στις επιδιώξεις της Ένωσης. Η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων μέσα στην Ε.Ε. θεωρήθηκε ως αναφαίρετο δικαίωμα των πολιτών της να αναζητήσουν εργασία σε μια άλλη χώρα μέλος, εφόσον αυτή προσφέρεται και άσχετα με το αν οι εργαζόμενοι θα κάνουν χρήση αυτού του δικαιώματος ή όχι.
Ιστορικά τώρα, παρουσιάζεται το, εκ πρώτης όψεως οξύμωρο, να αξιοποιείται το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης από εργάτες χωρών μελών, πριν αυτές καταστούν μέλη της Ε.Ε. και να μην αξιοποιείται αυτός εντάχθηκαν ως πλήρη μέλη.
- ▶ Το φαινόμενο αυτό αναφέρεται στους μετανάστες από την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία που μετακινήθηκαν μαζικά προς τις βόρειες χώρες της Ε.Ε. προ της ένταξης, αλλά δεν επανέλαβαν τέτοιου είδους μετακινήσεις μετά τη μεσογειακή διεύρυνση της Ε.Ε. στη δεκαετία του 1980. Η εξήγηση βρίσκεται στο ότι οι διαφορές στις ευκαιρίες απασχόλησης ανάμεσα στις βόρειες και τις μεσογειακές χώρες της δεκαετίας του 1960, ουδέποτε επαναλήφθηκαν κυρίως λόγω της ύφεσης και της αύξησης της ανεργίας στις αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές χώρες.
- ▶ Από τα τέλη της δεκαετίας της δεκαετίας του 1970 αρχίζει να παρουσιάζεται το λεγόμενο «μεταναστευτικό παράδοξο» με τις τρεις μεσογειακές χώρες να καθίστανται χώρες υποδοχής μεταναστών, που προέρχονται κυρίως από τρίτες (εκτός Ένωσης) χώρες.
Η τρίτη διεύρυνση της Ε.Ε. συμπεριέλαβε αναπτυσσόμενες χώρες (Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία), με αποτέλεσμα να μην προκληθεί αύξηση των μετακινήσεων εντός της Ένωσης.

Ιστορική αναδρομή

- ▶ Μικρής κλίμακας πληθυσμιακές μετακινήσεις από την ανατολική Ευρώπη υπήρξαν σποραδικά και σε άλλες φάσεις της μεταπολεμικής περιόδου, αλλά αυτές αφορούσαν σχεδόν αποκλειστικά πολιτικούς πρόσφυγες που επέστρεφαν στην πατρίδα τους όταν η πολιτική ζωή έμπαινε σε διαδικασία εξομάλυνσης. Το νέο στοιχείο για τη δεκαετία του 1990 ήταν ότι οι μετακινήσεις είχαν σαφώς οικονομικά κίνητρα.
- ▶ Στην πρώτη (και πιο επώδυνη) φάση της διαδικασίας της μετάβασης των οικονομιών αυτών στο σύστημα της αγοράς (1989-1994), 4 εκατομμύρια άνθρωποι μετακινήθηκαν από την ανατολική προς τη δυτική Ευρώπη. Η Γερμανία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Ιταλία δέχθηκαν τον κύριο όγκο των μετακινήσεων αυτών.
- ▶ Σε σημαντικό βαθμό στις μετακινήσεις δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες που προέβλεπαν οι κρατικές νομοθεσίες ή η Συνθήκη του Σένγκεν που ρυθμίζει τα θέματα εισόδου σε χώρες της Ε.Ε. Σε άλλες περιπτώσεις πάλι οι μετακινήσεις αυτές έγιναν πάνω στη βάση των αιτήσεων για παροχή πολιτικού ασύλου. Η τάση αυτή βέβαια αποδυναμώνονταν όσο οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης προόδευαν προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

- ▶ Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ μπορεί να καθορίζει ελεύθερα τον αριθμό και τον τύπο εργαζόμενων μεταναστών που χρειάζεται και να εκδίδει τις άδειες εργασίας και διαμονής τους. Στη συνέχεια, οι χώρες υποδοχής έχουν ευθύνη για την ένταξη των μεταναστών και των οικογενειών τους.
- ▶ Το 1999, τα μέλη κράτη της Ε.Ε. συμφώνησαν να συντονίσουν τις εθνικές πολιτικές τους όσον αφορά στη νόμιμη μετανάστευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με απώτερο στόχο τη δημιουργία ενός μόνο καθεστώτος για όλους τους μετανάστες που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ε.Ε. Σε μια σειρά πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης, του πολιτικού ασύλου και των συνοριακών ελέγχων, τρία κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία, διατήρησαν το δικαίωμα του «Επιλέγω να μη συμμετέχω σε καμία νομοθεσία» σχετικά με τα θέματα αυτά.
- ▶ Ο ρόλος της Ε.Ε. είναι ακόμη και σήμερα περιορισμένος, στο να ορίζει τις ελάχιστες προϋποθέσεις.
- ▶ Μεμονωμένα, τα κράτη της Ε.Ε., έχουν ακόμη τον πλήρη έλεγχο των μεταναστευτικών τους πολιτικών, σε θέματα που αφορούν την άδεια εργασίας και παραμονής, και τους αριθμητικούς περιορισμούς στους εργαζόμενους, ανά κλάδο που μπορούν να μεταναστεύσουν.
- ▶ Νόμοι σχετιζόμενοι με τη νόμιμη μετανάστευση είναι απαραίτητο να συμφωνηθούν ομοφώνως στο Συμβούλιο Υπουργών, έτσι ένα μόνο κράτος μέλος μπορεί να ασκήσει βέτο σε οποιαδήποτε πρόταση.
- ▶ Όμως Νόμοι που σχετίζονται με την παράνομη μετανάστευση αποφασίζονται με πλειοψηφία από το Συμβούλιο και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο έχει την ευθύνη να παίρνει αποφάσεις στον τομέα αυτό.
- ▶ Μέχρι τώρα, η Ε.Ε. έχει επικεντρωθεί στη δημιουργία κοινών ελαχίστων προϋποθέσεων, όχι στην αντικατάσταση των εθνικών συστημάτων μετανάστευσης.

-
- ▶ Οι μετανάστες, είναι μέρος του οικονομικού και πολιτισμικού ιστού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι παρόντες σε όλες τις βαθμίδες της αγοράς εργασίας, συμπληρώνοντας κενά, που οι ημεδαποί δεν μπορούν να καλύψουν. Τα κενά αυτά, περιλαμβάνουν και θέσεις εργασίας υψηλού βαθμού ειδίκευσης στις τεχνολογίες της πληροφόρησης, θέσεις νοσηλευτών και άλλων επαγγελματιών του κλάδου της υγείας, αλλά και εργασίες, με τις οποίες δεν θέλουν πλέον να ασχολούνται οι πολίτες της ΕΕ.

FRONTEX

- ▶ Ο **Frontex**, είναι ο οργανισμός που προωθεί την επιχειρησιακή συνεργασία, ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της. Ο Frontex, δημιούργησε μια κοινοπραξία εξοπλισμού, ο οποίος, είναι στη διάθεση των κρατών μελών της ΕΕ και περιλαμβάνει περισσότερα από 100 πλοία, 20 αεροσκάφη, 25 ελικόπτερα και εκατοντάδες στοιχεία εξοπλισμού για συνοριακούς ελέγχους. Περισσότεροι από 600 συνοριοφύλακες, είναι σε άμεση ετοιμότητα δράσης, εάν εκδηλωθεί έκτακτη κρίση σε συγκεκριμένα σύνορα.

- ▶ Το 2011, έπειτα από αξιολόγηση του έργου του Frontex, αλλά και προσκλήσεις για την ενδυνάμωση του ρόλου και της επιχειρησιακής της ικανότητας αναφορικά με τον αγώνα κατά της παράνομης μετανάστευσης από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η αρχική πράξη σύστασης της Frontex τροποποιήθηκε, βελτιώνοντας κατά τον τρόπο αυτόν τις προοπτικές του οργανισμού για την ενίσχυση της συνεργασίας.
- ▶ Η Ελλάδα υποστηρίζει την ενίσχυση του FRONTEX με πόρους και επιχειρησιακά μέσα, ώστε να ανταποκριθεί με επιτυχία στο ρόλο που της ανατίθεται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα όσον αφορά σύνορα που δέχονται αυξημένες μεταναστευτικές ροές.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ **FRONTEX**

1. ο σχεδιασμός και ο συντονισμός κοινών επιχειρήσεων στα θαλάσσια, χερσαία και εναέρια σύνορα, με τη χρήση προσωπικού και εξοπλισμού των χωρών μελών,
2. ο συντονισμός των κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού αλλοδαπών,
3. η δημιουργία κοινών προτύπων και μέσων για την εκπαίδευση των εθνικών συνοριοφυλάκων,
4. η εκπόνηση αναλύσεων κινδύνου π.χ. τακτική αξιολόγηση της ικανότητας των χωρών για την αντιμετώπιση απειλών και πιέσεων στα εξωτερικά σύνορά τους,

5. η παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη που χρειάζονται αυξημένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή στα εξωτερικά τους σύνορα (π.χ. επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια και επιχειρήσεις διάσωσης στη θάλασσα ή όταν συγκεκριμένες χώρες αντιμετωπίζουν ειδικές και δυσανάλογες πιέσεις στα σύνορά τους),
6. η δημιουργία ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων (European Border Guard Teams - EBGΤ), που θα αναπτύσσονται στο πλαίσιο κοινών επιχειρήσεων, πιλοτικών σχεδίων και ταχέων επεμβάσεων,
7. και η ανάπτυξη ικανότητας ταχείας επέμβασης: εδώ εντάσσονται οι EBGΤ, καθώς και μια βάση δεδομένων για τον διαθέσιμο εξοπλισμό και τους πόρους που θα χρησιμοποιούνται σε καταστάσεις κρίσης.

Συνεργασία

- ▶ Ο Frontex μπορεί να συνεργάζεται με την Europol, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλους ενωσιακούς φορείς, αρχές τρίτων χωρών και διεθνείς οργανισμούς.

Προσωπικά δεδομένα

- ▶ Ο Frontex έχει το δικαίωμα να διαβιβάζει προσωπικά δεδομένα στην Europol; ή άλλες υπηρεσίες επιβολής της ενωσιακής νομοθεσίας, τα οποία αφορούν πρόσωπα για τα οποία υφίστανται υποψίες εμπλοκής σε διασυνοριακές εγκληματικές δραστηριότητες, σε δραστηριότητες διευκόλυνσης της παράνομης μετανάστευσης ή σε δραστηριότητες εμπορίας ανθρώπων.

Εξοπλισμός

- ▶ Ο Frontex μπορεί να αγοράζει ή να μισθώνει τον εξοπλισμό της (αυτοκίνητα, σκάφη, ελικόπτερα κ.λπ.) ή να τον αγοράζει σε συγκυριότητα με κάποιο κράτος μέλος.

ΑΣΥΛΟ

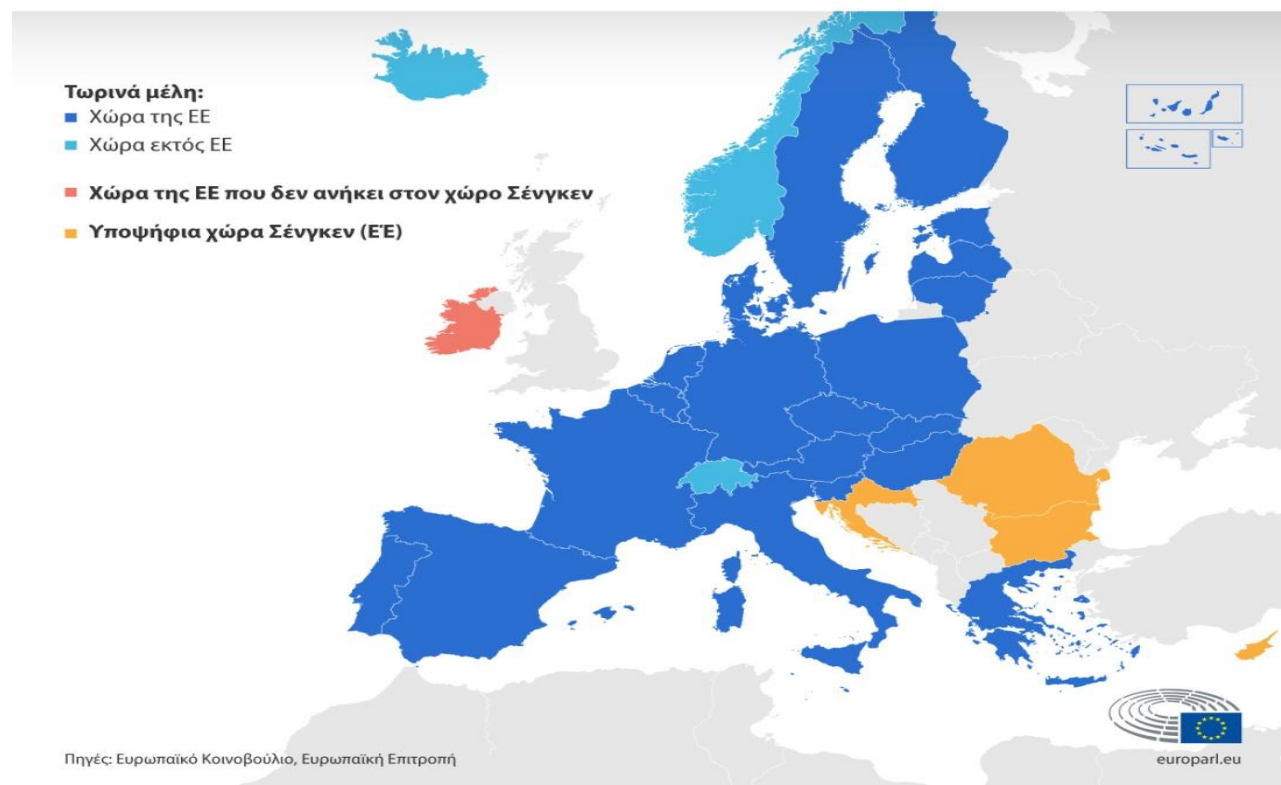
- ▶ Οι χώρες της ΕΕ ήταν πάντοτε ασφαλές καταφύγιο για τους ανθρώπους που ζητούσαν άσυλο. Εξάλλου, δεσμεύονται από το διεθνές Δίκαιο, να τους παρέχουν προστασία.
- ▶ Το δικαίωμα του ασύλου, είναι κατοχυρωμένο από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος εγκρίθηκε το 2000.
- ▶ Τα Κράτη μέλη της Ε.Ε. δημιούργησαν ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, το 2010, για την υλοποίηση ενός ενιαίου συνόλου κανόνων και τη λήψη αποφάσεων για όλες τις αιτήσεις παροχής ασύλου.
- ▶ Οι Κυβερνήσεις διαχειρίζονται τα δικά τους συστήματα ασύλου σε εθνικό επίπεδο.
- ▶ Η Ε.Ε. έχει θέσει τις ελάχιστες προϋποθέσεις, σε έναν αριθμό τομέων. Οι αποφάσεις, στον τομέα αυτό, λαμβάνονται από κοινού από το Συμβούλιο Υπουργών και την Ευρωπαϊκή Βουλή.
- ▶ Μια διακρατική συμφωνία γνωστή ως 'Συνθήκη του Δουβλίνου' έθεσε κανόνες για να αποφασιστεί ποιο κράτος μέλος θα μπορούσε να επεξεργαστεί αυτές τις αιτήσεις, - τυπικά η πρώτη χώρα στην οποία εισήλθε το άτομο προς αναζήτηση ασύλου.
- ▶ Αυτή έχει ως σκοπό να εμποδίσει την «αγορά ασύλου» την υποβολή δηλαδή πολλαπλών αιτήσεων για άσυλο.

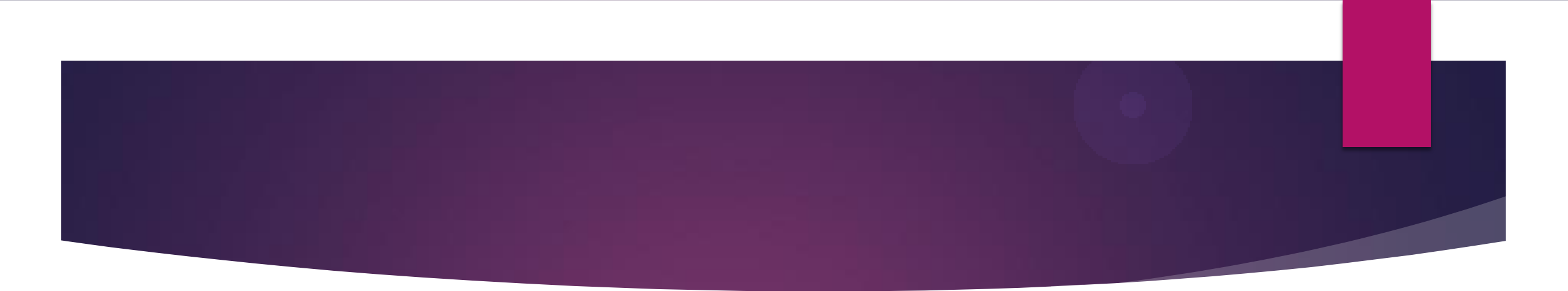
ΣΥΝΟΡΙΑΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

- ▶ Το δικαίωμα των πολιτών να κινούνται ελεύθερα στην Ε.Ε., ήταν μία από τις «θεμελιώδεις ελευθερίες», που προστατεύονταν με ευλάβεια από την ιδρυτική Συνθήκη του 1957. Όμως οι πολίτες υπόκειντο ακόμη σε συνοριακούς ελέγχους καθώς μετακινούνταν μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών. Το 1995 ετέθη σε ισχύ η Συνθήκη του Σένγκεν (Schengen) – μια συμφωνία υπογεγραμμένη από τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε. που αποσκοπούσε στην κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορά τους.
- ▶ Επίσης, ακόμα και οι μετανάστες, οι οποίοι έχουν λάβει το νόμιμο δικαίωμα να ζουν σε ένα κράτος μέλος της Ε.Ε., δεν μπορούν απαραίτητα να μετακινούνται ελεύθερα μέσα στην Ένωση.
- ▶ Η Νομοθεσία που καθορίζει την κατάσταση μακροπρόθεσμης παραμονής δίνει το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης σε εκείνους που είναι νόμιμοι κάτοικοι σε ένα κράτος μέλος, για τουλάχιστον 5 χρόνια.

Ο ΧΩΡΟΣ ΣΕΝΓΚΕΝ

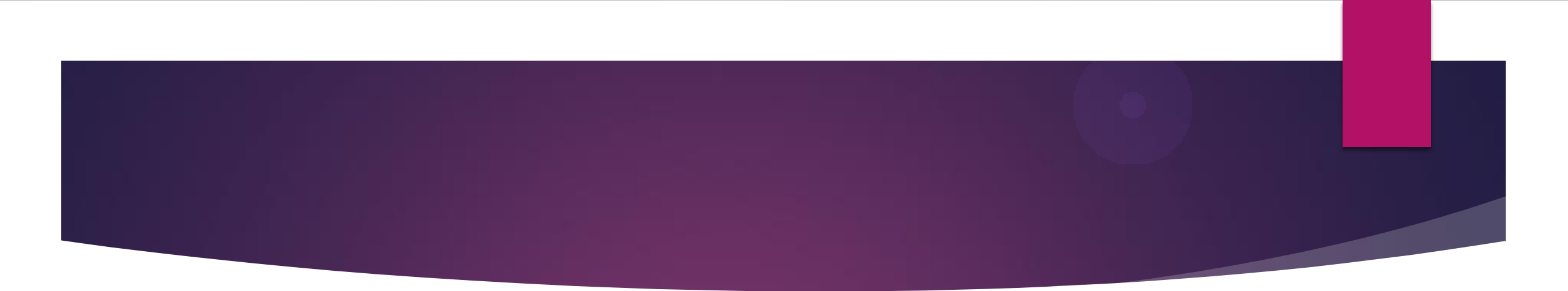

Τα κράτη μέλη της ΕΕ αποφάσισαν να καταργήσουν τους ελέγχους προσώπων στα εσωτερικά χερσαία σύνορα με και μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας από την 1η Ιανουαρίου 2025.

-
- ▶ Ο χώρος και η συνεργασία Σένγκεν βασίζονται στη συνθήκη του Σένγκεν του 1985. Ο χώρος Σένγκεν, αποτελεί έδαφος όπου εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.
  - ▶ Οι χώρες που έχουν υπογράψει τη συμφωνία κατήργησαν τα εσωτερικά σύνορα , αντικαθιστώντας τα με ενιαία εξωτερικά σύνορα.
  - ▶ Η συνεργασία Σένγκεν ενσωματώθηκε στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με τη συνθήκη του Αμστερνταμ, το 1997.

Η ανάπτυξη της συνεργασίας Σένγκεν και η επέκταση του χώρου Σένγκεν

- ▶ Στις 14 Ιουνίου 1985 υπογράφηκε η πρώτη συμφωνία μεταξύ των πέντε ιδρυτικών μελών. Εκπονήθηκε σύμβαση που υπογράφηκε στις 19 Ιανουαρίου 1990. Αυτή άρχισε να ισχύει το 1995 και επέτρεψε την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των χωρών που την είχαν υπογράψει, ενώ δημιούργησε ενιαία εξωτερικά σύνορα, όπου πραγματοποιούνται έλεγχοι εισόδου στον χώρο Σένγκεν σύμφωνα με τις ίδιες διαδικασίες.

Η Κατάργηση των συνοριακών ελέγχων, μεταξύ των κρατών μελών της Συνθήκης του Σένγκεν, έχει επίσης συνοδευτεί από «αντισταθμιστικά μέτρα» για την ενδυνάμωση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε..

Τα κράτη μέλη, ακόμη αστυνομεύουν τα δικά τους σύνορα, με τα μέτρα αυτά μπορούν και εφαρμόζουν κοινούς κανόνες:

- στις διαδικασίες για την έκδοση βίζας
  - στους διασυνοριακούς ελέγχους
  - στην κατάρτιση κοινής λίστας των χωρών εκείνων που οι πολίτες τους ζητούν βίζα και
  - στο συντονισμό της επιτήρησης των συνόρων.
- Στο πλαίσιο του μηχανισμού Σένγκεν, εκπονήθηκε ένα σύστημα πληροφοριών. Καθιστά δυνατό τον έλεγχο των εθνικών συνόρων και παρέχει τη δυνατότητα στις δικαστικές αρχές να αποκτούν πληροφορίες σχετικά με πρόσωπα ή αντικείμενα.

Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της ΕΕ

- ▶ Κάθε πολίτης της ΕΕ έχει δικαίωμα να ζει και να εργάζεται, σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της ΕΕ. Αυτό είναι ένα από τα πιο χειροπιαστά οφέλη, που απολαμβάνουν οι πολίτες της ΕΕ από τη συμμετοχή των χωρών τους σ' αυτή. Ορισμένοι, αξιοποίησαν το δικαίωμα αυτό, μετακινούμενοι από φτωχότερες χώρες προς πλουσιότερες, γενικά σε χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης, για να ωφεληθούν από τους υψηλότερους μισθούς και τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.
- ▶ Μετά τις διευρύνσεις της ΕΕ το 2004 και το 2007, η οικονομική μετανάστευση από την Ανατολική προς τη Δυτική Ευρώπη αυξήθηκε, λόγω του χάσματος ευημερίας ανάμεσα στα φτωχότερα νέα κράτη μέλη και την υπόλοιπη Ένωση. Οι πλουσιότερες περιφέρειες της ΕΕ των 27, ήταν εννέα φορές πλουσιότερες από τις φτωχότερες και είχαν να καλύψουν και πολλές κενές θέσεις εργασίας. Μετανάστες από την Πολωνία και τα κράτη της Βαλτικής πήγαν στη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι Ρουμάνοι αναζήτησαν εργασία στην Ιταλία και στην Ισπανία για πολιτισμικούς και γλωσσικούς λόγους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

- ▶ Μείωση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας στις πλουσιότερες χώρες, μετά την οικονομική κρίση του 2009
- ▶ Μείωση χάσματος πλουσίων-φτωχών , ανάμεσα στα παλαιά και τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ.
- ▶ Επιβολή περιορισμών στη ροή εργαζομένων από τα νέα κράτη μέλη, αλλά αυτοί οι προσωρινοί περιορισμοί σταδιακά παύουν να ισχύουν.

Μετανάστευση στην ΕΕ και Ανθεκτικότητα

- ▶ Καθώς λοιπόν, όλο και περισσότεροι άνθρωποι , αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον, είτε για να ξεφύγουν από κάποιο πόλεμο στη χώρα τους, είτε από φυσικές καταστροφές, είτε για αναζήτηση καλύτερης επαγγελματικής αποκατάστασης, η μετανάστευση, αποτελεί πλέον κορυφαίο ζήτημα μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε.
- ▶ Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θεωρούν τη μετανάστευση παγκόσμια ευκαιρία και πρόκληση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).
- ▶ Η μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ θα επιτύχει εάν υποστηρίζεται από αποτελεσματικές πολιτικές ένταξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).
- ▶ Η παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ έθεσε την ανθεκτικότητα ως μία από τις πέντε προτεραιότητες για τον ρόλο της ΕΕ στον κόσμο (Υπατη Εκπρόσωπος, 2016).
- ▶ Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα προωθήσουν την αξιοπρέπεια και την ανθεκτικότητα των μακροχρόνια εκτοπισμένων ατόμων και την ένταξή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή των χωρών υποδοχής, αναγνωρίζοντας ότι οι δεξιότητες τους είναι ένα ζωτικής σημασίας στοιχείο, απαραίτητο για τους ανθεκτικότητα και για την ανοικοδόμηση της ζωής τους, καθώς και για την συμβολή τους στις χώρες υποδοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).
- ▶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό πολιτικών οικονομικής βοήθειας και εμπορίου για να βοηθήσει την ενδυνάμωση της ανάπτυξης στις φτωχότερες οικονομικά χώρες, σε μια προσπάθεια να μειώσει το κίνητρο για μετανάστευση.

Μετανάστευση στην ΕΕ και Ανθεκτικότητα

- ▶ Κάτω από την ομπρέλα της ΕΕ, τα κράτη μέλη δημιούργησαν τα λεγόμενα «Σύμφωνα μετανάστευσης» με Αφρικανικά κράτη, με πρώτο στόχο την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης.
- ▶ Με τα Σύμφωνα μετανάστευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξουσιοδοτεί ένα κράτος μέλος να συνάψει διμερή συμφωνία με τρίτη χώρα ως συνεργασία για την ανάπτυξη και η τρίτη χώρα χρηματοδοτείται για την επίτευξη των συμφωνημένων στόχων. Βασίζεται έντονα στην αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με την οποία είναι διαθέσιμη η χρηματοδότηση έως ότου η τρίτη χώρα εκπληρώσει τα καθήκοντά της.
- ▶ Έχουν αναπτυχθεί για τον καλύτερο συντονισμό της διαχείρισης της μετανάστευσης και του επαναπατρισμού μεταξύ της ΕΕ και των χωρών προέλευσης.

Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο

- ▶ Ενίσχυση της εμπιστοσύνης μέσω καλύτερων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών
- ▶ Ορθή διαχείριση Σένγκεν και εξωτερικών συνόρων
- ▶ Αποτελεσματική αλληλεγγύη
- ▶ Δεξιότητες και ταλέντα
- ▶ Εμβάθυνση των διεθνών συμπράξεων
- ▶ Ευελιξία και ανθεκτικότητα

ΕΕ και ένταξη μεταναστών

- ▶ 1999 έως 2004: Η δημιουργία μιας κοινής πολιτικής.

Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η ένταξη των μεταναστών από χώρες εκτός ΕΕ επηρεάστηκε για πρώτη φορά από τις πολιτικές της ΕΕ. Εγκρίθηκε το 1997 και τέθηκε σε ισχύ το 1999. Από τότε, η ΕΕ θα μπορούσε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βασίζονται στη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις. Η ΕΕ επρόκειτο επίσης να αναπτύξει μια κοινή πολιτική μετανάστευσης, η οποία καθοδηγήθηκε έως το 2004 από το λεγόμενο πρόγραμμα του Τάμπερε, στο οποίο τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι ο στόχος αυτής της πολιτικής πρέπει να είναι η παροχή σε υπηκόους τρίτων χωρών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων συγκρίσιμων με εκείνες των πολιτών της ΕΕ.

- ▶ 2005 έως 2010: Ανταλλαγή γνώσεων.

Μέχρι το 2010, η Κοινή Ατζέντα για την Ένταξη, που παρουσίασε η Επιτροπή το 2005, ήταν το έγγραφο στρατηγικής που παρείχε το πλαίσιο για την εφαρμογή της πολιτικής ένταξης μεταναστών της ΕΕ. Περιέχει μια σειρά υποστηρικτικών μηχανισμών και μέσων της ΕΕ για την προώθηση της ένταξης και τη διευκόλυνση των ανταλλαγών μεταξύ φορέων ένταξης.

- ▶ 2011-2015: Χρηματοδότηση για την ένταξη.

Πριν από το σχέδιο δράσης 2016, τα θέματα ένταξης των μεταναστών καθοδηγούνταν από την ευρωπαϊκή ατζέντα για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2011. Η ατζέντα, η οποία κάλυψε την περίοδο 2011-2015, επικεντρώθηκε στην αύξηση της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και πολιτικής συμμετοχής των μεταναστών και στην καταπολέμηση των διακρίσεων, με έμφαση στις τοπικές δράσεις. Επίσης, διερεύνησε μέτρα πριν από την άφιξη και τον ρόλο των χωρών προέλευσης στην ένταξη. Η πολλαπλότητα των διαθέσιμων ευκαιριών χρηματοδότησης είναι μια άλλη σημαντική κληρονομιά αυτής της περιόδου.

- ▶ 2016 - σήμερα: Η ολιστική προσέγγιση.

Παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών στην ανάπτυξη και ενίσχυση των πολιτικών τους για ένταξη και περιγράφει συγκεκριμένα μέτρα που η Επιτροπή θα εφαρμόσει.

ΕΕ και ένταξη μεταναστών

- ▶ Στις 24/11/2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε το Νέο Σχέδιο Δράσης για την ένταξη 2021-27 που στηρίζεται στα επιτεύγματα του προηγούμενου αλλά το υπερβαίνει με νέες δράσεις και ένα ισχυρότερο πλαίσιο για την προώθηση της ένταξης.
- ▶ Το σχέδιο ασχολείται με οριζόντια θέματα όπως: η υποστήριξη εταιρικών σχέσεων μεταξύ των βασικών φορέων ένταξης, η αντιμετώπιση του ρατσισμού και των διακρίσεων, η μέγιστη χρήση και ο αντίκτυπος της ενωσιακής χρηματοδότησης για την ένταξη, η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των μεταναστών και των πολιτών της ΕΕ με μεταναστευτικό υπόβαθρο στις κοινωνίες υποδοχής, η χρήση ψηφιακών εργαλείων και η παρακολούθηση της προόδου κατά τον σχεδιασμό πολιτικών ένταξης με βάση αξιόπιστα στοιχεία. Το σχέδιο λαμβάνει επίσης υπόψη τις ειδικές ανάγκες διαφόρων ομάδων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται π.χ. οι πολίτες της ΕΕ με μεταναστευτικό υπόβαθρο, οι γυναίκες, οι θρησκευτικές μειονότητες και τα άτομα με αναπηρίες.
- ▶ Το σχέδιο δράσης θα στηρίξει τις τοπικές κοινότητες με τους εξής τρόπους: αναπτύσσοντας την ικανότητα των τοπικών και περιφερειακών αρχών να περιλαμβάνουν τις τοπικές κοινότητες κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων ένταξης, χρηματοδοτώντας σχέδια για την προώθηση εθελοντικών δράσεων που σχεδιάζονται από κοινού από τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο και από τις κοινότητες υποδοχής, και προωθώντας προγράμματα καθοδήγησης και πλαισίωσης (mentoring) και προγράμματα φιλίας μεταξύ τοπικών κοινοτήτων και νεοεισερχομένων.
- ▶ Τα κράτη μέλη είναι μεν κατεξοχήν υπεύθυνα για την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής (όπως η ένταξη), παράλληλα όμως η ΕΕ έχει στηρίξει δράσεις ένταξης με ειδική χρηματοδότηση από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.